

SPINOZA: UNA ENTREVISTA AMB PIERRE-FRANÇOIS MOREAU

Qui són avui els qui aprecien Spinoza? Resposta de Pierre-François MOREAU, filòsof, professor a l'École normale supérieure de Lyon, autor entre d'altres llibres de "Spinoza et l'espinozisme" (PUF, 2003). Entrevista de Chaterine Golliau a Le Point, 12 de juliol 2007.

Le Point: Spinoza era espinozista?

Pierre-François MOREAU: Tot depèn de la definició que donéssiu a aquest adjectiu! L'espinosisme és en principi la doctrina de Spinoza. Definició rigorosa però limitada perquè només pot tenir en compte els àmbits en què Spinoza es va expressar. Una altra definició possible és la del professor americà Jonathan Israel que va escriure el llibre LES LLUMS RADICALS. Segons aquest autor, el moviment de les Llums es va desenvolupar a partir d'Amsterdam, d'ençà dels anys 1660 per expandir-se a continuació per tota Europa. Spinoza hi va tenir un paper modest però se'n va convertir en l'emblema: "l'espinosisme" designa tota aquesta ebullició d'idees radicals –de la mateixa manera que el surrealisme va ser encarnat per André Breton sense limitar-se a ell.

Finalment l'espinosisme també es pot entendre com l'aplicació dels mètodes de Spinoza a àmbits que ell no coneixia (Lacan se'n reclama). És el cas de la sociologia amb Philippe Zafarian o de l'economia amb Frédéric Lordon.

P: Qui es reivindica avui com a espinozista?

R: Molta gent. Spinoza fascina pel discurs radical que se li ha atribuït i que provoca nombrosos fantasmes, especialment literaris. També el reivindiquen els laics, per exemple, avui, a Israel o als països àrabs. Alguns teòlegs s'hi inspiren per renovar la seva visió de l'escriptura. Atrau també per l'atenció que dona al cos, cosa que el distingeix de molts pensadors clàssics. Però fins i tot entre els especialistes en filosofia, les aproximacions són molt diferents. A França, on interessa sobretot la història dels sistemes, hom l'admira perquè el seu sistema és un dels més estructurats. Als Estats Units, on Spinoza és el símbol de la "filosofia continental", Spinoza apareix com una de les evolucions possibles del cartesianisme. A Itàlia, potser el país en què més es publica sobre ell, se'l veu, bàsicament, com un pensador polític que es confronta a altres autors com Maquiavel, Hobbes o Marx.

P: Quin punt en comú tenen els espinozistes?

R: Sempre s'és espinozista contra algú. L'espinozisme és la filosofia de la minoria contra la majoria, el pensament alternatiu contra el pensament dominant. És una filosofia que reivindica el pensament en tant que tal. A l'ÈTICA, Spinoza refuta la ideologia finalista, però només després d'haver demostrat llargament les raons que fan impossible la finalitat. L'espinosisme no és un pensament de l'aforisme, de la fórmula, sinó de la demostració. Si jo dic que no estic d'acord, dono raons fortament articulades.

P: L'espinozisme és d'esquerres?

R: És difícil plantejar la qüestió en aquests termes. Sí, Spinoza és un pensador polític "engagé" (implicat). El TRACTAT TEOLÒGIC-POLÍTIC és un pamflet, no un text abstracte. Però, quina significació política pot tenir avui en dia? Pel procés, el seu pensament s'acosta al de Maquiavel o al del Marx madur. Analitza les institucions i els actes per ells mateixos, sense llençar sobre ells una mirada moral. Preneu el cas de la corrupció política: mai no la condemnarà com un vici. Es preguntarà si la corrupció perjudica la solidesa del poder i si és nociva per als ciutadans. N'analitzarà les causes necessàries i buscarà els mitjans eficaços d'impedir-la.